

LBRIS

We know
books

Nicolai Chiselef

SPOVEDANIA UNUI TRECĂTOR PRIN LUME

Editor: **Cosmin Budeancă**

Prefață: **Mirel Marin Stănescu**

2024

<i>Notă asupra ediției</i>	7
<i>În memoriam Nicolai Chiselef</i>	9
Spovedania unui trecător prin lume	21
Copilăria	23
Adolescența.....	37
Facultatea din Iași (1948-1950)	44
Calvarul temnițelor (1950-1956).....	53
Eliberarea - Lupta pentru facultate	87
Într-o societate anormală	100
Pensionar în democrație	105
<i>Anexe</i>	111

Când m-am născut, pe 16 martie 1929, tata avea 27 de ani iar mama 22 și aveam o surioară de un an și patru luni. Evenimentul s-a petrecut în locuința închiriată, două camere și sală, de pe strada Daciei nr. 2. Tata s-a bucurat mult că are un fecior și, sărbătorind cu prietenii, a uitat să mă declare la Oficiul Stării Civile al primăriei. Abia pe 18 martie am fost înscris, pe actul de naștere figurând ca martori bunicul Anghel Ionescu și portarul primăriei.

Încă de la început treburile au mers anapoda. Probabil că tata nu-și revenise complet din euforia cu care întâmpinase venirea mea pe lume, pentru că în loc de Nicolae s-a trecut în act Niculai, și în loc de numele Kiselef, cum era al tatălui, s-a înscris Chiselef. Astfel că toți din familie, tata, mama și sora, aveau numele înscris cu „K”, numai eu eram „bastardul” cu numele înscris cu „C”. Asta nu i-a împiedicat nici pe părinții mei și nici pe celelalte rude să mă îndrăgească și să mă ocrotească pentru a crește mare spre a deveni un om întreg la minte și cu oarecari principii morale dobândite în mediul celor șapte ani de acasă.

În 1931 familia s-a mutat în locuința acordată de Direcția Porturilor Maritime, unde tata se angajase pe postul de contabil clasa a 3-a, la Biroul de Control Vamal. Locuința se afla pe strada Gândului și avea trei camere, sală, bucătărie în curte și o grădină mare. Salariatul nu plătea chirie, apă și energie electrică. De la 2 la 10 ani și jumătate aici mi-am petrecut copilăria, care a constituit, datorită vremurilor pașnice, cea mai fericită perioadă a vieții mele.

Anii '30-'40 ai veacului XX au fost pentru România întregită ani de avânt economic și prosperitate. După Primul Război Mondial țara noastră a constituit o piață largă pentru investițiile străine. Companii, trusturi și firme din Occident au acaparat bogățiile țării: petrolul, minele de cărbuni și de aur, industria grea și cea constructoare de mașini. „Reșița”, „Malaxa”, „Creditul Minier” erau societăți pe acțiuni, majoritatea în mâna străinilor. Cele mai multe bănci erau, de asemenea, cu capital străin (Marmorosch Blank, de exemplu, era bancă evreiască).

Învățam la școală că România este o țară „eminamente agricolă”. Munca câmpului se făcea de către țăranul roman, cu mijloace rudimentare. Batoza și tractorul erau ale neamțului, iar latifundiarii (boierii), prin vechilii lor (tot

străini), exploatau fără milă munca săracului care mai avea și o casă plină de copii. Crășmele erau în mâna evreilor care s-au înmulțit, îndeosebi în Moldova, după invazia a 60.000 din Polonia, în anii 1933, îngăduiți de ministrul de atunci, I.G. Duca. Pădurile, în proporție de 75-80%, erau în proprietatea evreilor. Această situație a condus la răbufnirea protestelor unor formațiuni cu caracter naționalist: LANC (Liga Apărării Național Creștine) și apoi, în 1927, a Mișcării Legionare.

Încerc să prezint câteva aspecte ale nivelului de trai din acea perioadă: tata avea un salariu de 4.500 de lei lunar, care a crescut apoi până la 5.500 lei. Mai primea așa numitele „gratificații”, de sărbătorile Paștelui și Crăciunului, și un concediu pe an, plătit integral. Eram în familie șase persoane și doar tata era sprijinul financiar al casei (din 1931 venise să locuiască la noi Lilica, sora cea mai mică a tatălui, și din 1934 Silvia, sora mamei).

Asigurarea și procurarea hranei zilnice nu constituia o problemă. De pe la orele 8 de dimineața începeau a trece pe stradă oltenii cu cobilițe sau producători cu căruțe, fiecare strigându-și marfa de vânzare: zarzavagiu, iaurgiu, pește, fructe sau păsări. Existau în oraș două fabrici de pâine: Rizescu și Satmari. Căruțele cu coviltir de lemn, căptușite cu tablă zincată, treceau în jur de ora 12 pe stradă, aducând clienților pâine albă de 5 lei sau neagră de 4 lei, de formă rotundă, de câte 1 kg fiecare. Noi cumpăram pâinea de la Rizescu și cel care o distribuia se numea Pandele. Ne trimitea mama în întâmpinarea lui și el mă lua sus în căruță până ajungeam acasă, ceea ce pentru mine era o bucurie și o fală totodată, să mă vadă ceilalți copii cum țin hățurile și conduc căruța din poartă în poartă. De neînțeles astăzi, dar pâinea nu se plătea pe loc, ci Pandele lua creionul chimic de după ureche și mai trăgea pe tocul ușii de la marchiză încă o linie sau două (după numărul pâinilor lăsate) și sâmbăta sau la două săptămâni, când se primeau lefurile de către salariați, el număra liniile și își primea banii pe pâinile vândute (fiecare trei linii tăiate de alte două, în X, însemnând cinci pâini).

Un armean trecea cam la două-trei zile cu doua papornițe din papură pline cu păsări: găini, rațe, găște și câte o curcă, strigând cât îl țineau bojocii: *Găina, curcu gras...!* Tanti Lilica, neavând altă treabă, îl chema la poartă părănd a fi interesată de marfă. Așa împovărat, cu două papornițe, el venea și începea tocmeala. Tanti Lilica lua curca în brațe și o cântărea zicând: *E cam slabă.*

Cât ceri pe ea? Armeanul începea s-o laude, că-i pasăre hrănită bine, e mare și nu mai găsești la piață așa o curcă doar cu 85 de lei. *Fugi de aici!*, îi zicea mătușa, *nu dau pe ea decât 30 de lei. Bre, bați mata joc la mine? Las la 75 lei dacă vrei să iei la ea.* Lilica mai dădea 5 lei, cel mult 10, până când, tot tocmindu-se la preț, armeanul pricepea că duduia nu are de gând s-o cumpere și își lua papornitele cu păsări – care stând înghesuite făceau și ele în tot felul pe glasul lor – și pornea din nou pe ulițele cartierului strigând să-l audă și alte gospodine care ar fi fost într-adevăr dornice să gătească o curcă în zi de sărbătoare. *Curcu gras, găine!*

Pentru celelalte produse alimentare (zahăr, ulei, făină) era o prăvălie de „coloniale” pe care o numeam băcănia „La Nicolae”. Și acesta dădea marfă pe credit. Avea un registru în care fiecare pagină era rezervată unui client, și în numele lui oricare membru al familiei putea să cumpere orice produs alimentar aflat în prăvălie, iar după două săptămâni, când salariائی DPM pri-meau chenzina sau lichidarea, se achita datoria.

Pe la patru ani, viitorul meu unchi, Puiu Fialcovschi, îmi face un zmeu dintr-o coală de hârtie roz și niște speteze de la un „trasperant” vechi. Bucuria mea a fost mare când am reușit să-l înălțăm „împreună” pe mal, cum îi spuneam noi spațiului dintre cele două cartiere, în vecinătatea tunelului ce uea, printr-o linie ferată, portul cu gara Palas. Unchiul mi-a lăsat apoi mie zmeul și cu alți copii mai mari ne-am mai jucat cu el până către seară. Atunci o idee mi-a trăsnet prin minte și fără șovăială am așezat zmeul la baza unui stâlp de iluminat și am pornit să-l bombardăm cu pietre de la distanță. Zmeul a rămas acolo zdrobit ferfeniță, iar noaptea s-a așternut liniștită, încercând să acopere „grozăvia” faptei al cărei autor eram.

Tata a venit în ziua aceea mai târziu de la serviciu și eu l-am întâmpinat, dornic să-i povestesc isprava. L-am întrebat mai întâi: *Tata pe unde ai venit, pe mal sau pe șosea?* După ce mama i-a făcut un semn discret, tata a răspuns: *Pe mal am venit. Și n-ai văzut ceva male, loz, lupt și bombaldat? Da, am văzut,* zise tata la îndemnul tacit al mamei. *Șla ela zmeu meu,* i-am spus eu fălos, bătând cu pumnul în piept, mândru ca un general ce ar fi câștigat o mare bătălie.

Eram un copil crescut normal, cu părul blond și ochii albaștri – moșteniți de la tata – nici mai rău și nici mai bun decât alți copii de seama mea. Dove-

deam o oarecare istețime a minții și o ușurință în a memora cifre și poezii. Îmi plăcea să stau pe lângă cei mari și de multe ori mama mă trimitea „cu zoru” afară, la joacă. Odată – fiind ascuns sub masă – când mama se ostenea să o învețe pe surioara mea să recite o poezie, am început a spune eu, de-acolo din întuneric, pe de rost versurile pe care ea nu și le mai amintea. Au fost uimiți toți cei de față cum de am reținut eu continuarea versurilor fără a le fi învățat.

Dacă părinții erau plecați în oraș, rămânea tanti Lilica să ne supravegheze. (Tanti Silvia încă nu venise să stea la noi). Dar ea era dornică să se întâlnească cu iubitul ei și încerca să ne culce mai devreme. Să fi avut atunci cam doi anișori, iar surioara mea, trei. Eu adormisem fără grijă, dar Valerica închisese doar un ochi, fiind cu urechile ciulite la ce se întâmpla în jur. Crezând că au adormit amândoi copiii, Lilica a încercat să se strecoare pe ușa camerei spre a da fuga la întâlnirea cu dragul ei. Valerica s-a ridicat atunci din așternut și a început să strige: *Tăt vine mama, tăt peci, tăt nu vine, tai aici că mie m-e fică!* De aceea, o vreme i s-a spus ca este „tătăita”, iar sentimentul fricii nu a părăsit-o pe tot parcursul vieții.

Tot pe la doi ani am ieșit cu mătușa Lilica la plimbare. După vorba ei și ea era puțin cam „cheaună”, căci gândul numai la mine nu-i era. Și cum eram eu mititel și blond și mă rătăcisem printr-o pajiște de mușetel, ea nu m-a mai văzut și a început a mă striga îngrijorată. Eu îi răspundeam doar: *Piu, piu*. Trecea pe lângă mine, dar nu mă vedea. Inconștient, mă jucam „de-a v-ați ascunselea”, căci jocul este înăscut în firea oricărui copil.

Pe la cinci ani începusem a cunoaște cifrele. Cum îmi plăcea să stau mai mult în casă și să mă joc cu jucărele (cuburi, mașinuțe ș.a.), mama mă trimitea afară să mă joc cu copiii de seama mea, atunci când primea câte o vizită a vreunei vecine, la o cafea. Odată ajuns afară însă, eu hoinăream pe străzi uitându-mă și memorând numerele caselor. Întors acasă, fălos de ce știam eu, o întrebam pe mama: *Mama, știi ce număr are la casă madam Cristocea? Dar madam Pașca? Dar familia Perianu?*

La grădiniță am fost doi ani la rând, dar nu mi-a plăcut. Doamna Ștefănescu avea destule motive să se plângă mamei, că mă certam cu băieții și uneori mai trăgeam fetele de codițe. Într-o zi, după o astfel de pozna, de rușine, nu am mai vrut să mă duc la grădiniță. Am plecat de dimineață de acasă

și m-am ascuns în lada de gunoi, de unde am ieșit abia la ora 12, când copiii se întorceau acasă. A doua zi m-am plimbat prin cartierul vechi, pe unde credeam eu că nu o să mă recunoască nimeni. Mama a aflat că feciorul ei nu ajunge la grădiniță și – după o muștruluiială și o amenințare că mă va spune tatei – m-a convins să mă duc în continuare și să nu mă mai bat cu copiii.

Doamna Ștefănescu transformase propria-i casă, prin spargerea unui zid despărțitor, în două săli de clasă în care încăpeau pe bănci cei 15-20 de prichindei ai cartierului. Mai erau: o catedră, un dulap cu material didactic, tablouri și un ceas de perete. Ceasul ascuns în spatele peretelui despărțitor nu putea fi văzut de doamna și mă puneam pe mine să-i spun cât arată, ca fiind singurul ce știa să-l citească.

Am fost înscris în clasa I la Școala primară nr. 6, din apropiere, la vârsta de șase ani și jumătate. Pentru acest eveniment mama mi-a confecționat o uniformă: un șorțuleț pepit din pânză și o trăistuță-ghiozdan din același material. La gât purtam o fundiță roșie și pe cap o băscuță albă. Școala primară de băieți și fete era în aceeași clădire mare, spațioasă, care mai există și astăzi. Băieții erau într-o aripă a clădirii, iar fetele în cealaltă aripă. Sălile de clasă aveau ferestre mari, bănci duble, destule pentru a încăpea 50 de școlari în ele. Învățător a fost domnul Petrache, iar director domnul Donea, nume înscrise pe diplomele mele de premiant. În ghiozdan aveam doar un abecedar și o tăbliță de ardezie cu un condei din același material și un burete natural scos din fundul mării. În prima zi de școală am scris pe tăbliță numărul 1.000.000 și întors acasă i-am spus mamei că eu vreau să merg la liceu să învăț.

La sfârșitul fiecărui an se făcea o examinare a școlariilor, de față fiind și părinții. Li se cerea copiilor să răspundă la diferite întrebări din materia învățată în cursul anului școlar și să rezolve la tablă diferite socoteli. Apoi se organiza serbarea de sfârșit de an, la care copiii erau actori, dansatori, recitau poezii și cântau cântece. În clasa a III-a mi s-a dat să învăț poezia „Sergentul” de Vasile Alecsandri, din care mai rețin și acum câteva strofe. Cu ocazia sărbătorii de sfârșit de an, celor care luau premii li se dădeau diplome și mai multe cărți (literatură clasică pentru copii, povești și cunoștințe generale, potrivit vârstei); totodată li se puneam pe cap și o coroaniță de flori. Mândru că știam pe de rost poezia, m-am prezentat la școală. Dar învățătorul nu m-a întrebat dacă o știu, ci m-a trimis înapoi acasă pentru că nu adusesem și o co-

roniță. Necăjit, m-am întors la mama plângând în hohote, spunându-i: *Mama, pe mine domnul nu mă primește la serbare și nu-mi mai dă premiu pentru că nu am dus o coroniță. Zarvă mare în familia noastră. Mama m-a liniștit cu glasul ei blând, îmbrățișându-mă: Nu plânge, că vei avea imediat coronița pe care ți-a cerut-o domnul.* Iar mătușile mele s-au dus repede în gradină și, culegând cele mai frumoase flori, au împletit o coroniță de toată frumusețea. Și uite așa, împăcat, m-am întors la școală, am spus poezia pe nerăsuflăte, am primit premiul I și, cu coronița pe cap și cu cărți în traistă, am venit pe stradă spre casă, cu ochii sclipind de bucurie și tare mândru că se uitau vecinele și copiii la mine ca la un împărat întors victorios din bătălie.

De 1 Iunie, Ziua copilului, omul de serviciu al școlii pune pe pirostrie, în curte, o găleată mare în care fierbea lapte. În recreația mare ne înșiram toți copiii pe câte un rând și ne umplea cana adusă de fiecare de acasă. Dacă la urmă mai rămânea ceva, se mai îmbulzeau unii pentru a doua cană. Dintre aceștia făceam parte și eu, căci nu degeaba mă poreclise tanti Lilița „papă lapte”.

Încă de la șase ani am avut de-a face cu forțele de ordine ale statului. Împreună cu alți copii am aprins un foc pe mal, locul nostru de joacă între cele două cartiere. Deși nu constituia nici un pericol pentru rezervoarele cu petrol aflate departe, în vecinătatea tunelului, totuși cineva a reclamat jandarmului, care a venit la fața locului. Toți copiii au fugit, numai eu am rămas gândind că nu făcusem nimic rău. M-a dus la post și m-a ținut până seara târziu, încercând să afle de la mine cine a aprins focul. Un vecin, trecând pe acolo și văzându-mă plângând, i-a spus jandarmului că a cam exagerat în atribuțiunile lui și m-a dus acasă explicându-i mamei, îngrijorată de lipsa mea, ce se întâmplase, eu nefiind cu nimic vinovat.

Pe la șapte ani am ajuns la același post de jandarmi, de data aceasta ca martor, nu ca inculpat. Între cele două cartiere era amplasată o linie ferată pe care circulau locomotivele, de la gară până la depoul din port. Acarul pus să schimbe macazul liniei ferate avea un canton unde se adăpostea, o cămăruță de doi pe doi metri. Linia se mai prelungea cam 100 de metri, la capăt fiind tampoanele și un felinar. Mă împrietenisem cu cantonierul și când s-a dus într-o seară să aprindă felinarul, l-am însoțit și eu. Ușa de la canton rămăsese descuiată și la întoarcere el a observat că i se furase ceasul de buzunar, lăsat

agățat pe perete. Atunci a trebuit să merg și eu la postul de jandarmi, să dau, ca martor, o declarație pe care am scris-o caligrafic, cu cunoștințele mele de clasa a II-a.

După terminarea celor patru clase primare am dat examen de admitere la Liceul „Mircea cel Bătrân”, de altfel singurul liceu teoretic din oraș. Deși nu am strălucit la examen, am fost, totuși, repartizat în clasa I A, existând și o clasă B. Între timp ne mutasem în casa noastră, la parter, încă neterminată la etaj, situată atunci pe strada Cerealelor nr. 29 – azi strada Alexandru Lăpușneanu – chiar vis-à-vis de intrarea Spitalului vechi de boli contagioase. Casa s-a demolat în 1986, prin sistematizarea zonei, construindu-se pe locul ei blocuri de locuințe.

În clasă eram 50 de elevi. Toți elevii erau obligați să poarte uniforma liceului: pantalon și haină bleumarin închis, șapcă kaki și număr matricol. Numărul rămânea același de la intrarea în liceu și până la absolvire. La liceu erau doi pedagogi care controlau ținuta elevilor la intrare și comportamentul lor în recreații. Lipsa matricolei atrăgea după sine pedeapsa de 1 până la 3 zile de exmatriculare și scăderea notei la purtare. Îmi amintesc prima zi de școală când mama m-a însoțit până la stația de autobuz „Săgeata”, cu lacrimi în ochi, sub emoția momentului.

Am avut profesori excepționali: exigenți, bine pregătiți, corecți, și cu acea demnitate de dascăl ce impunea, fără constrângere, respectul nostru, al elevilor. De altfel, nu oricine putea obține o catedră la Liceul „Mircea cel Bătrân”, care, prin tradiția lui și rezultatele de excepție ale absolvenților, dobândise prestigiul de a se număra printre cele mai de seamă licee din țară. Am făcut referire la tradiția liceului deoarece fusese construit încă din 1896. Nu am fost un elev strălucit, dar nici corigent nu am rămas în vreun an. Tata, ocupat cu afacerile lui, nu avea timp să ne supravegheze și mama, cu cele patru clase primare ale ei, nu a putut să ne mai ajute la lecții. Valerica intrase și ea la Liceul „Domnița Ilcana” și se părea că viitorul nostru se contura limpede în următorii ani. Tanti Lilica se măritase, iar tanti Silvia se întorsese la bunica.

Începuse deja războiul între Germania și Forțele Aliate – Anglia și Franța –, iar tata, în 1940, a renunțat la slujba lui de contabil și a înființat o firmă comercială de vânzare „en gros” a lemnului de foc. Din acel moment cursul firesc al familiei s-a schimbat, croindu-și meandre neimaginabile, așa cum

lumea se va schimba datorită dezastrelor provocate de conflictele armate la scară mondială. Am fost siliți să ne mutăm din casa noastră – tata îndatorându-se prea mult cu construirea ei – și am locuit cu chirie într-o casă cu trei camere, hol și bucătărie, situată pe strada Daciei nr. 10. Proprietar era un grec pe nume Caratzali, care mai avea în vecinătate încă două corpuri de case. Avea cam la 60 de ani și umbla îmbrăcat totdeauna cu aceleași haine ponosite și soioase. Îl urmăream pe stradă și observam cum strângea de pe jos sârme, cuie, sfori, astfel încât îl asemuiam în imaginația noastră cu Hagi Tudose din nuvela lui Delavrancea. Ce ne-am mai amuzat noi, copiii de pe stradă, când am văzut un afiș pus de el pentru închirierea unui apartament rămas liber și care menționa: „De închiriat locuință cu două camere, sală, bucătărie și closet cu lanț”.

În perioada 1940-1943 am dus o viață grea. Tata era mereu plecat, iar starea de război (intrasem și noi cu toate forțele împotriva colosului comunist de la Răsărit) a impus o serie de privațiuni ca: raționalizarea alimentelor, lipsa unor surse de încălzire (petrol, cărbuni, lemne), camuflaj și restricții pentru mijloacele de transport. Tata ne-a procurat niște lemne, dar erau lungi de un metru și biata mama băga lemnul în sobă, cu ușa deschisă, și-l sprijinea pe un scaun, și cum se ardea îl mai împingea câte puțin înăuntru. Deoarece tata găsisese surse bogate de lemne în județul Neamț, iar mama avea deja rude apropiate în orașul Piatra Neamț, s-au hotărât să ne mutăm acolo.

Eram în clasa a III-a de liceu și, după terminarea orelor de curs, am mai zăbovit în parc jucând fotbal cu alți băieți. Timpul era încă frumos în acea zi de sfârșit de noiembrie și, ca să pot intra în joc, am dezbrăcat paltonul și l-am atârnat de un copac. Înfierbântat și zorit de ceas, am fugit spre casă, uitând că fusesem îmbrăcat cu ceva. Au trecut mai multe zile, dar fiind destul de călduroase nu am avut nevoie să îmbrac paltonul. Când s-a pornit o vifoniță de iarna – intrasem deja în luna decembrie –, ia paltonul de unde nu-i. Altul nu aveam și m-am dus zgribulit la școală, lăsând-o pe mama necăjită, căci i-am mărturisit pozna ce o făcusem. În aceeași zi, în recreația mare, a venit la mine un domn pedagog și mi-a spus că sunt chemat la domnul director Coriolan. Nedumerit și înfricoșat m-am dus, am bătut la ușă și am intrat spunând un „bună ziua” cu glas tremurat. Directorul – om la vreo 55 de ani – m-a privit cum stăteam lângă ușă în poziție de drepti și m-a întrebat cu o voce blândă,

părintească: *Cum te cheamă? În ce clasă ești?* Apoi, apropiindu-se de mine și văzând că am matricola cusută pe mânecă, a zis: *Ce număr matricol ai? 384, domn' director. Așa. Uită-te tu pe cuier, nu e paltonul tău?! După ce m-a dojenit să fiu mai grijuliu cu lucrurile mele, am căpătat paltonul care ar fi fost definitiv pierdut dacă nu ar fi avut matricola.*

Ne-am mutat cu tot calabalâcul în iulie 1943 folosind un vagon de marfă pe care l-am amenajat astfel încât să putem dormi și sta la masă trei persoane: mama, Lili – sora ei mai mică – și eu, flăcău de 14 ani. Sora mea, Valerica, mai „sensibilă”, a preferat să vină cu trenul. Călătoria a durat trei zile, căci era vreme de război și căile ferate erau solicitate de unități ale armatelor germane și române. În urbea lui Calistrat Hogaș, tata închiriasse o locuință pe strada Grigore Ureche nr. 6, compusă din antreu și două camere, cu acces la o bucătărie comună cu chiriașii vecini. Mai erau o curte și o grădină mică, unde vara stăteam la masă într-un mic pavilion. A venit apoi să stea împreună cu noi sora mamei, Silvia, și, ca musafiri, cealaltă soră, Maricica, cu fiul ei adoptiv, Marcel, de vreo 10 ani.

A fost o iarnă grea, cu multă zăpadă și nici acum nu pot înțelege cum s-a descurcat tata, nevoit să colinde mai multe județe pentru a-și continua afacerea sa: negoțul cu lemne. Era plecat săptămâni de-a rândul spre a rezolva greutățile datorate stării de război și de vitregia vremii.

Aveam niște patine ce se prindeau prin strângere cu cheie pe ghete, dar nu aveam ghete. Nu se găseau pe piață decât confecționate din imitație de piele și cu talpa de carton. Mi-a cumpărat mama, de nevoie, o pereche, dar n-au rezistat decât în iarna aceea, folosite fiind și cu patine, pe părția din fața casei.

Mama avea doi veri, Costică Toletti și Carol Donda, frați vitregi având aceeași mamă, Francisca, sora mai mare a bunicii Varvara. Ei aveau un auto-turism marca „Buick” model 1931, cu opt cilindri în linie (o raritate pe vremea aceea), cu care Carol făcea taximetrie, deoarece Costică era bolnav de sciatică. Pe piață nu erau atunci decât cinci autoturisme în tot târgul, dar cel mai arătos era „Buick”-ul rudelor noastre. Carol avea 25 de ani, proaspăt căsătorit cu o fată din Bucovina, Elica, și erau în așa fel legați sufletește de familia noastră încât aproape zilnic se întâlneau unii cu alții. Dacă zăboveau ei la noi până târziu, într-o mică vizită nepregătită dar plină de veselie, gustări și băutură, îi petreceam o bucată de drum spre casa lor, pentru ca apoi să ne petreacă ei

înapoi spre casa noastră. Simțind pasiunea mea pentru automobile, Carol mă lua cu el ori de câte ori eram liber și el avea angajată vreo cursă. Târgul fiind mic, taxiul se folosea mai mult în afara localității, astfel încât aveam ocazia de a merge, ca ajutor de șofer, pe distanțe mari, ocazie potrivită să mă învețe să șofez și, urmând sfaturile lui, să pot conduce eu însumi autoturismul. Desigur, ca ucenic, mă puneam să mă vâd sub mașină și să gresez toate articulațiile, să schimb anvelopa pe o altă jantă și să o umflu cu pompa, să-l ajut la spălat mașina, undeva pe malul râului Bistrița. Dar îmi plăcea să fac orice, având ca răsplată conducerea autoturismului. Cea mai lungă cursă făcută împreună a fost de la Sanatoriul „Bisericiani” până la Focșani. O fată de vreo 18 ani murise de tuberculoză și părinții ei veniseră s-o aducă acasă, în Focșani. Autoturismul avea la spate un portbagaj în forma unui grătar din două bucăți articulate pe care s-a legat cosciugul și, încet-încet, au fost transportate trei persoane: una fără viață, iar celelalte două cu durerea în suflet.

Carol Donda era și mare sportiv, portar în echipa de fotbal „Ceahlăul”, și pentru mine era o mândrie să merg alături de el pe stadion și să fiu un susținător al echipei la meciurile jucate în localitate. În târg trăia pe atunci un evreu prăpădit, cam slab la minte, cunoscut de toți sub numele de Ioil. Iarna, vara, el purta aceleași haine soioase, vorbea cu mai marii orașului ca de la egal la egal, cerându-le bani sau țigări. Fiind nedespărțit de echipa de fotbal, era considerat a fi mascota ei. Odată, echipa „Ceahlăul” trebuia să joace cu echipa din orașul Roman, un joc amical. Cum acesta se afla la doar 50 de km de Piatra Neamț, jucătorii au hotărât să se deplaseze cu câteva autoturisme (taxiuri), unul din ele fiind și cel al lui Carol. Dar ce să facă cu Ioil, care nu voia cu niciun chip să se despartă de echipă?

Nu mai era loc în mașini, astfel că, până la urmă, Ioil a fost de acord să fie legat în spate pe portbagajul „Buick”-ului. Șoselele atunci nu erau asfaltate, ci doar pietruite, cu multe gropi și destul praf. Până să ajungă la Roman au crezut toți că l-au pierdut pe Ioil pe drum. Dar când au sosit și s-au uitat la portbagaj, au văzut ceva ca un sac acoperit cu un strat gros de praf, din care sclipeau doi ochi înlăcrimați și fășnea șuierând o trombă de colb ca de la o balenă ieșită la suprafață. Dar, după ce l-au dezlegat și l-au scuturat bine, deși avea tot trupul plin de vânătaii, Ioil a fost cel mai vajnic supporter al echipei, care a și câștigat meciul, având mascota alături de ea.